

Habsburške monarhije. U predavanju su analizirane povijesne, geografske i etnografske veze Hrvatske i Bosne od X. do XIX. stoljeća. Treći je prilog rad Ferima Spahe »Hrvati u Evlija Čelebijinu putopisu« (163–168).

Pogovor je napisao Esad Ćimić. Knjiga sadržava fotografije arheoloških spomenika iz istočne Turske, te karte Hrvatske i Bosne i Hercegovine od IX. do XX. stoljeća.

Tomislav Markus

ĆIRO TRUHELKA – Zbornik, Matica hrvatska, Zagreb, 1994., 123 str.

Uloga Ćire Truhelke u hrvatskom kulturno-znanstvenom životu doživjela je nakon poznatih promjena iz 1990. zasluženu revalorizaciju. Kako to piše dr. Mira Kolar-Dimitrijević, još nedavne 1988. izdana je Spomenica Zemaljskog muzeja BiH u kojoj je Truhelkin rad potpuno zanijekan i omalovažen iz općepoznatih ideoloških razloga. Nakon sustavnog minoriziranja njegova bogatog opusa Truhelka se zaslugom marljivih pojedinaca ponovno pojavio u javnosti. Potkraj 1992. godine u Zagrebu je održan znanstveni skup u organizaciji Matice hrvatske koji je podsjetio na osebnost Truhelkinog djelovanja. Radovi sa skupa pretočili su se konačno i u zbornik.

Predgovor zborniku napisala je Nives Majnarić-Pandžić, koja je sigurno najviše učinila za Truhelkin povratak, ističući njegovu važnost u hrvatskoj i balkanskoj povijesnoj znanosti. Podsjetila je i na ponovno objavljena djela *Studije o podrijetlu* (1941.) i *Uspomene jednog pionira* (1942.).

Tekst povjesničara s Münchenskog Südost instituta Srećka Džaje, »Politički okviri kulturne i znanstvene djelatnosti u BiH u austro-ugarskom razdoblju (1878.–1918.)« (9–15), objašnjava vremenske i prostorne okolnosti u kojima Truhelka djeluje. Džaja se više bavi vrednovanjem austro-ugarske politike i upravnog sustava u BiH, koji su donijeli duboke promjene, nego samom osobom Truhelke. Takav je pristup opravdan jer je upravo novi austro-ugarski poredak položio uvjete za pojavu jednog Truhelke i podizanje suvremene znanosti, pa makar ona i bila dijelom u službi politike. Njegov rad nastoji potaknuti na metodološki modernije pristupe problemima iz bosansko-hercegovačke povijesti. Pri tome je oštrica kritike usmjerena na »nacionalne historiografije« koje, prema autoru, nisu dovoljno korektna.

Sljedeća tri teksta bave se Truhelkinim vezama s arheologijom na tlu BiH. Nives Majnarić-Pandžić u članku »Truhelkin doprinos prapovijesnoj arheologiji BiH« (19–31) upućuje na vrijednosti arheoloških istraživanja, napose u Glasincu, koje je Truhelka obavio diljem BiH. Naglašena je i korisna Truhelkina osobina objavljivanja građe o arheološkom lokalitetima.

O Truhelki i arheologiji piše također Nenad Cambi u radu »Truhelka i starokršćanska arheologija« (33–49). Cambi kritički određuje dobre i loše strane Truhelkinih znanstvenih radova na području ranokršćanske arheologije, pri čemu je neosporno da je Truhelka ostavio u naslijeđe originalne teze. Autor je usporedio Truhelkine arheološke rezultate s novim istraživanjima.

Željko Demo člankom »Arheologija srednjeg vijeka i srednjovjekovni spomenici Bosne u radovima Ćire Truhelke« (51–71) dovršava dio koji se bavi arheološkim dostignućima Truhelke. Demo ocjenjuje Truhelku kao vrsnog znanstvenika koji je sabrao i proučio iznimno bogatu građu te osigurao razvoj muzejske djelatnosti u BiH. Autor je

podrobno predočio Truhelkina istraživanja u pogledu stećaka, bosančice, bosanskih srednjovjekovnih utvrđenih gradova i ranokršćanskih crkava.

Širinu Truhelkine djelatnosti potvrđuje rad Ivana Mirnika »Ćiro Truhelka kao numizmatičar« (72–79). Taj rad pokazuje opsežnost Truhelkinih poteza na području povijesnoga kovanog novca, a posebno se izdvajaju djela o nalazima iz Vrankamena kraj Krupe i o slavonskim banovcima. Mirnik je na kraju rada pridodao detaljnu bibliografiju radova o Truhelki i samoga Truhelke.

Benedikta Zelić-Bučan sudjeluje u zborniku s tekstom »Truhelkin rad na pismu i spomenicima bosančice« (79–91), koji se bavi Truhelkinim proučavanjem spomenika i pisma bosančice. Za autoricu neosporna je činjenica da je Truhelka prvi pokrenuo problem paleografske analize bosančice.

Historiografska obilježja Truhelke i njegovu znanstvenu karijeru iscrpno obrađuje Mira Kolar-Dimitrijević u radu »Ćiro Truhelka – hrvatski povjesničar« (91–105). Za autoricu je Truhelka jedan od primjera Hrvata stranog porijekla (u ovom slučaju češkog) koji se uspješno integrirao u hrvatsko društvo. Posebno je naglašen Truhelkin osjećaj prema pansrpskoj propagandi koja se izrazito osjećala diljem BiH. Ono što se događalo nakon Prvoga svjetskog rata spada već u klasične priče o gorkim sudbinama hrvatskih intelektualaca koji, ako žele zadržati голу egzistenciju, bivaju znanstveno ušutkani. Valja podsjetiti da se M. Kolar-Dimitrijević za svoj rad koristila ostavštinom Ć. Truhelke koja se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu.

Muhamed Ždralović određuje Truhelkino djelovanje s obzirom na turkološke teme. Njegov rad »Turska arhivska grada – izvor za proučavanje povijesti Bosne i Hercegovine u radovima Ćire Truhelke« (105–117) prati tragove glede brojnih listina osmanlijskih vlasti kojima se Truhelka bavio.

Na kraju se nalazi tekst Aleksandra Stipčevića »Ćiro Truhelka kao albanolog« (117–123). Stipčević smješta Truhelkina albanološka istraživanja u sklop širega balkanskog proučavanja.

Zbornik je uspješno predočio različite dijelove iz znanstvenog života Truhelke. Svi su se autori potrudili prezentirati osnovna obilježja ne odustajući ni od diskutiranja. Pokazalo se da je interes za Truhelkom opravdan. Premda su s gledišta rezultata suvremene znanosti neki Truhelkini pogledi prevladani, ostaje činjenica da je on svojim neumornim radom na podizanju znanosti, napose u BiH, postao povijesna osoba par excellence.

Stjepan Matković

PRILOZI – CONTRIBUTIONS, Institut za istoriju u Sarajevu, XXV, 27(1991), Sarajevo, 1994., 249 str.

Tri godine nakon što su pripremljeni rukopisi objavljen je, u ljeto 1994., časopis »Prilozi« za 1991. godinu, u izdanju Instituta za istoriju u Sarajevu. To zakašnjenje je uzrokovala agresija Srbije i Crne Gore na Republiku Bosnu i Hercegovinu, rezultat čega su bile brojne teškoće, na prvome mjestu nedostatak novca i papira. S obzirom na strahote rata koje su pogodile Sarajevo bilo je gotovo neumjesno razmišljati o znanstvenoizdavačkoj djelatnosti. Pa ipak, »Prilozi« su ugledali svijeta. Za tiskanje ovog broja »Priloga«